

hanem a maguk asszimilációs bőrükben nemférésnek tették ellenszenves martalékvá azok előtt, akik a „magyart“ keresték szegény Adyban is.

Folytatni lehetne e Farkas-féle fortélyosságot hosszú oldalakon keresztül. Szó esik pl. bizonyos katolikus asszimilációról is a könyvben, melynek határai már óvatosságból kissé elmosódnak, lévén az Egyház ezidőszerint még kikezdehetetlen... De ha jól látjuk, már készül a következő kötet, amely, ha eltelik új három év s a viszonyok ilyen tempóban rohanak a bomlás álomutján, mi sem lesz természetesebb, mint leszögezni az előszóban, hogy a nemzet testéből szerencsésen kitaszított nemzetköziség mellett az Egyháznak is elévülhetetlen asszimilációs érdemei voltak a magyar nemzeti gondolat fejlődésének megátolásában. (Pap Gábor)

FRANK JELLINEK: THE CIVIL WAR IN SPAIN. (Victor Gollancz Ltd. London). A spanyol polgárháborúnak ez az igen széles mérvű tárgyalása mindenekelőtt a polgárháború okainak tárgyalásából indul ki s felvázolja részletesen a történések társadalmi és történeti hátterét. A mű első részében részletes rajzát kapjuk Spanyolország-nak. Megismerjük az egyházat, a hadsereget, a társadalom különböző rétegeit és csoportosulásait, az anyagi és szellemi termelés minden vonatkozását. A könyv második részében a legutolsó két esztendő eseményeit foglalja össze szerző s igyekszik a polgárháború valódi okaát feltárni. Részletes áttekintést nyújt még a spanyol és katalán pártviszonyokról, valamint a folyamatban levő katalán kollektivizáló rendelkezésekről. A közel 700 oldal terjedelmű munka a Spanyolországról szóló legújabb irodalomban gondosságával és tárgyilagos-ságával első helyen áll. (m.)

R. N. COUDENHOVE-KALERGI: TOTALIS ALLAM, TOTALIS EMBER. (Századunk kiadása, Budapest.) A Páneurópa mozgalom alapítójának új könyvével, mint ő maga mondja, világosságot akar vinni „a demagógia és hazugságok zürzavarába“. Ne lepődjünk azonban meg, ha ehelyett a szerző államfilozófiai elmékedéseit, sajátos idealisztikus történelemszemléletét, ellentmondásokkal telt politikai hitvallását és utópisztikus társadalom-elképzelését kapjuk.

Az állam Coudenhove-Kalergi szerint az ember teremtménye s mint ilyen nem cél, hanem eszköz. Az állam eleinte egy biztosító társaság szerepét töltötte be, mely polgárait a káosz és anarchia ellen védelmezte. Az állam megszemsélyesítésén keresztül azonban, az eredetileg gépezet és eszköz szerepét betöltő államot ügyfelei bálványá emelték. Az emberek alkotta állam így mindjobbra eltávolodott és föléje helyezkedett a társadalomnak: öncélúvá vált. E folyamat csúcspontjának vagyunk tanui, mikor „minden idők legveszélyesebb bálványimádásának idejét éljük: az állam istenítésének korát“.

Napjaink új állam típusának, a totális államnak őseit Coudenhove-Kalergi a „harcos államban“ látja. A családból származó „bíró állammal“ szemben e „harcos állam a hordából származott. Minden hordában vasfegyelem uralkodik. A főnök élet és halál ura“. Míg a „bíró állam“ a béke, a természetes állapot, a hatalmi-harcos állam ösere-detileg imperialista. Ha ma Anglia közelíti meg leginkább a bíró állam eszményét, úgy a harcos állam véglete Németországban kel új élet-re.

A „szabadság története“ című fejezetben Coudenhove-Kalergi sajátos történelemszemléletén keresztül mutatja be az állam bálványá válásának folyamatát. E folyamat Athén perzsák feletti győzelmével kezdődik; ez a győzelem jelenti tulajdonképpen Európa születését. A hellenizmus letűnte után a szabad római

köztársaság áll ellen az ázsiai kényuralmak világának. A császári abszolútizmus érvényre jutásával azonban Róma kezéből kiesett a szabadság zászlaja. Ekkor lép fel a kereszténység, „óriási szabadságharcával a császárok totális Rómája ellen“. Ez a szabadságharc három évszázadig tart a cezárpapizmus, a bizánci szellem korszakába torkol.

A középkorban a szabadság eszméjét a lovagok képviselik. Ez a szabadság azonban viszonylagos: a polgárok és parasztok nem részesedtek belőle. A szabadság eszméjének kiteljesedése a polgárság új szabadságharcával kezdődik. Főbb szakaszai: az első európai alkotmány (a Magna Charta Libertatum), az első Közép-európai köztársaság kialakulása (Svájc), a reformáció és a nagy francia forradalom. A Szent Szövetség csődje után a szabadságészme Ázsiára is áttért és a világháborúig világszerte érvényesül.

E rövid szabadság-érának, az emberiség aranykorának az osztályharc vet véget, — folytatja C.-K. — mely a magántulajdon eltörlésén keresztül a nyugati kultúra megvárosításához és megsemmisüléséhez vezethet. Az osztályharc két ellenséges táborra szakítja a nagy szabadságarcvonalat és az ezek közötti harc eredményeként jelenik meg a totális állam.

A harcok állam utódának, a totális államnak állandó szüksége van egy heveny háborús pszichózisra. Ez az erkölcsi hadiállapot viszont a hadigazdasághoz vezet, melynek alapja az önellátás. A totális állam határeseteként Oroszország, mert itt fogja át az állami totalitás a politika, a szellem és a gazdaság dimenzióit. Oroszországgal szemben a két dimenziós német és főleg olasz totalitások a totális államnak csupán enyhébb formái. Coudenhove-Kalergi rokonszenvez az olasz korporatív állammal, miután az szerinte „részleges visszatérést jelent a demokráciához“ (86. o.), hol azon-

ban a parlamenti állam ingatag egyensúlyát a korporatív állam szilárd egyensúlya váltja fel. A „rendi állam“ u. i. nem a totalitás kifejezése, hanem éppen kíséret a totalitás kiküldetésére...

Ha Coudenhove-Kalergi jól is látja az állam fétissé válását, idealisztikus történelemszemlélete következtében elmulasztja felfedni a fétis-szerűség társadalmi gyökereit. Így azután kutatása csak formai vizsgálat, mely szükségszerűen félreismeri a különbségeket. Ezért azonban téves volna azt állítani, hogy Coudenhove-Kalergi a regresszív totalitások híve. Emberi ideálja a „totális ember“, kinek kiteljesedését csak a népképviselőben látja biztosítottnak. Kultúreszménye a „tökéletes személyiség“, amelynek szabadságát csak embertársai szabadságigényei korlátozzák. Másrészt Coudenhove-Kalergi származása, környezete beidegződései és hagyományai következtében a totális embert a középkori **hidalgó** elpolgárosodott utódával, a **gentlemannel** azonosítja, ki becsületesebb és szabályszerűen viselkedik, életvitelre Seneca és Marcus Aurelius filozófiájához igazodik, lovagias a hölgyekkel és ellenséggel egyaránt, tiszteli a fair playt, testét sporttal (golf) nemesíti, főjellembonása a türelem, nem áll egy világnézettel szemben — mivel nincs világnézete. (Gál Ernő)

A FRANCIA FORRADALOM JELENTŐSÉGE a modern világ kialakulásában a címe egy thübingeni német professzor (Kurt Borries) könyvecskéjének, mely a mind kevesebb publikációval szolgáló németországi belső könyvpiac egyik legfrissebb szenzációja. A könyv nem ad újat. A nemzeti szocializmus ideológiai termékei jelszerűen már eddig is számtalan alkalommal kifejezték elutasító magatartásukat a nagy francia forradalom eszméivel szemben. Ez a könyv az eddigi jelszavaknak csu-